

dersdeo

öğrenmenin en kolay yolu o!

Türkçe

YAZIM KURALLARI

Bazı Kelime ve Eklerin Yazılışı

Bağlaç Olan da, de'nin Yazılışı

Bağlaç olan da, de ayrı yazılır. Kendisinden önceki kelimenin son ünlüsüne bağlı olarak ünlü uyumlarına uyar.

- Kızı **da** geldi gelini **de**.
- Durumu oğluna **da** bildirdi.
- Sen **de** mi kardeşim? / Güç **de** olsa.

UYARI: Ayrı yazılan da, de hiçbir zaman ta, te biçiminde yazılmaz.

- Gidip de dönmek, dönüp de görmemek var.
- Bu soru hiç de kolay değil.

UYARI: Ya sözüyle birlikte kullanılan da mutlaka ayrı yazılır.

- Bunu ya bugün ya da yarın hallet.

UYARI: Da, de bağlacını kendisinden önceki kelimeden kesme ile ayırmak yanlıştır:

- Ayşe de geldi (Ayşe’de geldi değil).

UYARI: Da, de bağlacının bulunma durumu eki olan -da, -de, -ta, -te ile hiçbir ilgisi yoktur.

Bulunma durumu eki, getirildiği kelimeye bitişik yazılır.

- devede (deve-de) kulak, evde (ev-de) kalmak, yolda (yol-da) kalmak, ayakta (ayak-ta) durmak, çantada (çanta-da) keklik. İkide (iki-de) bir aynı sözü söyleyip durma.
- Yurtta sulh, cihanda sulh.
- Cumhuriyet 29 Ekim 1923’te Ankara’da kurulmuştur.
- Maç saat 13.01’de başlayıp 15.00’da sona erecek.

Bağlaç Olan ki'nin Yazılışı

Bağlaç olan ki ayrı yazılır: demek ki, kaldı ki, bilmem ki.

- Türk dili, dillerin en zenginlerindendir; yeter ki bu dil, şuurla işlensin.
- Olmaz **ki**!
- Böyle de yatılmaz **ki**!
- Ruşen Eşref Ünaydın'ın "Diyorlar ki" adlı eseri ne güzeldir!
- Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer.

- ✓ **Ki** bağlacı, birkaç örnekte kalıplaşmış olduğu için bitişik yazılır: **belki, çünkü, hâlbuki, mademki, meğerki, oysaki, sanki.**
- ✓ Bu örneklerden "çünkü" sözünde ek, aynı zamanda küçük ünlü uyumuna uymuştur.
- ✓ Şüphe ve pekiştirme göreviyle kullanılan "ki" sözü de ayrı yazılır.
 - Babam geldi mi ki?
 - Başbakan konuşacak mı ki?

UYARI: “ki” nin bulunduğu sözcüğe “ler” ekini getirdiğimizde anlamlı bir sözcük oluyorsa bitişik yazılır demektir, anlamsız oluyorsa ayrı yazılır demektir.

- Bizimki eve geç geldi. (Bizimkiler – anlamlı – bitişik yazılmalı.)
- Evdeki hesap çarşıya uymaz. (evdekiler – anlamlı – bitişik)
- Tutki karnım acıktı. (Tutkiler – anlamsız – ayrı yazılmalı.)

İle'nin Ek Olarak Yazılışı

- ✓ İle ayrı olarak yazılabildiği gibi kelimelere eklenerek de yazılabilir. Kelimelere eklenerek yazıldığında ünlü uyumlarına uyar.
- ✓ İle, ünsüzle biten kelimelere ek olarak getirildiğinde i ünlüsü düşer ve bitişik yazılır.
 - bulut-la (bulut ile), çiçek-le (çiçek ile), kuş-la (kuş ile)
- ✓ İle, ünlüyle biten kelimelere ek olarak getirildiğinde başındaki i ünlüsü düşer ve araya y ünsüzü girer. Ek, ünlü uyumlarına uyar.
 - arkadaşı-y-la (arkadaşı ile), çevre-y-le (çevre ile),
- ✓ İnce okunan bazı kelimelere getirildiğinde ünlü uyumuna uymayabilir.
 - Beni büyük bir dikkatle dinledi. Şefkatle, sadakatle...

Ek Fiil Olan imek'in Yazılışı

- ✓ İmek fiili bugün daha çok ekleşmiş olarak kullanılmakta ve ünlü uyumlarına uymaktadır.
- ✓ Ünlüyle biten kelimelere eklendiğinde i ünlüsü düşer. Bu durumda araya y ünsüzü girer: ne-y-se (ne ise), sonuncu-y-du (sonuncu idi), yabancı-y-mış (yabancı imiş).
- ✓ Ünsüzle biten kelimelere eklendiğinde de i ünlüsü düşer: gelir-se (gelir ise), güzel-miş (güzel imiş), yorgun-du (yorgun idi).

Pekiştirmeli Sıfatların Yazılışı

- ✓ Pekiştirmeli sıfatlar bitişik yazılır.
- apaçık, apak, büsbütün, çepeçevre, çıırçıplak, çırılçıplak, dümdüz, düpedüz, gömgök, güpegündüz, kapkara, kupkuru, paramparça, sapasağlam, sapsarı, sırsıklam, sırılsıklam, sipsivri, yemyeşil.
- ✓ Kurallı birleşik fiiller bitişik yazılır.
- Gelebilirim, okuyuver, düşeyazdım, süregeldi, bakakaldım, gidedur

Sayıların Yazılışı

I. Sayılar metin içerisinde yazıyla ve ayrı yazılır.

- Beş bin yıldan beri, dört kardeş, haftanın beşinci günü, üç ayda bir
- Yaş otuz beş, yolun yarısı eder.

Buna karşılık **saat, para tutarı, ölçü, istatistik verilere ilişkin sayılarda rakam kullanılır.**

- 17.30'da, 11.00'de, 1.500.000 lira, 25 kilogram, 150 kilometre, 15 metre kumaş, 1.250.000 kişi, % 25, % 50

Saat ve dakikalar metin içinde yazıyla da yazılabilir: Saat dokuzu beş geçe, saat yediye çeyrek kala, saat sekizi on dakika üç saniye geçe...

2. Birden fazla kelimedenden oluşan sayılar ayrı yazılır: iki yüz, üç yüz altmış beş
3. Para ile ilgili işlem ve senet, çek vb. ticarî belgelerde geçen sayılar bitişik yazılır: 650,35 (altıyüzelliTL, otuzbeşKr)
4. Notayı niteleyen sayılar ayrı yazılır: on altılık
5. Oyun adlarını niteleyen sayılar bitişik yazılır: altmışaltı
6. Romen rakamları ancak yüzyıllarda, hükümdar adlarında, tarihlerde ayların yazılışında, kitap ve dergi ciltlerinde ve kitapların asıl bölümlerinden önceki sayfaların numaralandırılmasında kullanılabilir: XX. yüzyıl, III. Selim, XIV. Louis, II. Wilhelm, V. Karl, VIII. Edward, I.XI.1928, I. Cilt, XII. Cilt

7. Beş ve beşten çok rakamlı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve araya nokta konur: 326.197, 49.750.812, 28.434.250.310.500

8. Sayılarda kesirler virgöl ile ayrılır: 15,2 (15 tam, onda 2), 5,26 (5 tam, yüzde 26)

9. Sıra sayıları yazıyla ve rakamla gösterilebilir. Rakamla gösterilmesi durumunda ya rakamdan sonra bir nokta konur ya da rakamdan sonra kesme işareti konularak derece gösteren ek yazılır: 5., 56., XX.; 5'inci, 6'ncı

UYARI: Sıra sayıları ekle gösterildiğinde rakamdan sonra sadece kesme işareti ve ek yazılır; ayrıca nokta konmaz: 8'inci değil 8'inci, 2'nci değil 2'nci

10. Üleştirme sayıları rakamla değil yazıyla belirtilir: 2'şer değil ikişer, 9'ar değil dokuzar, 100'er değil yüzer.

Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler

A) Cümle büyük harfle başlar.

- Ak akçe kara gün içindir.
- ✓ Cümle içinde tırnak veya yay ayraç içine alınan cümleler büyük harfle başlar ve sonlarına uygun noktalama işareti (nokta, soru, ünlem) konur.
- Atatürk, "Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur!" diyor.
- Anadolu kentlerini, köylerini (Köy sözünü de çekinerek yazıyorum.) gezsek bile görmek için değil, kendimizi göstermek için geziyoruz.

- ✓ Ancak iki çizgi arasındaki açıklama cümleleri büyük harfle başlamaz.
- Bir zamanlar -bu zamanlar çok da uzak değildir, bundan on, on iki yıl önce- Türk saltanatının maddi sınırları uçsuz bucaksız denilecek kadar genişti.
- ✓ İki noktadan sonra gelen cümleler büyük harfle başlar.
- Menfaat sandalyeye benzer: Başında taşırsan seni küçültür, ayağının altına alırsan yükseltir.
- ✓ Ancak iki noktadan sonra cümle niteliğinde olmayan örnekler sıralandığında bu örnekler büyük harfle başlamaz.
- Bu eskiliği siz de çok evde görmüşsünüzdür: duvarlarda çiviler, çivi yerleri, lekeler...

UYARI: Rakamla başlayan cümlelerde rakamdan sonra gelen kelime büyük harfle başlamaz.

- 2005 yılında Türk Dil Kurumunun 73. yılını kutladık.

UYARI: Örnek niteliğindeki kelimelerle başlayan cümlede de ilk harf büyük yazılır.

- "Banka, bütçe, devlet, fındık, kanepa, menekşe, şemsiye" gibi yüzlerce kelime, kökenleri yabancı olmakla birlikte artık dilimizin malı olmuştur.
- "Et-, ol-" fiilleri, dilimizde en sık kullanılan yardımcı fiillerdir.

B) Dizeler genellikle büyük harfle başlar.

Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi;
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi.

C) Özel adlar büyük harfle başlar.

I. Kişi adlarıyla soyadları büyük harfle başlar: Kâzım Karabekir, Âşık Ömer, Victor Hugo

- ✓ Takma adlar da büyük harfle başlar: Muhibbi (Kanuni Sultan Süleyman), Demirtaş (Ziya Gökalp), Tarhan (Ömer Seyfettin), Kirpi (Refik Halit Karay), Server Bedi (Peyami Safa), Deli Ozan (Faruk Nafiz Çamlıbel)...

- ✓ Kişi adlarından önce ve sonra gelen saygı sözleri, unvanlar, lakaplar, meslek ve rütbe adları büyük harfle başlar: Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, Kaymakam Erol Bey, Sayın Prof. Dr. Hasan Eren, Hamdi Bey, Mustafa Efendi, Zeynep Hanım, Bay Ali Çiçekçi, Yüzbaşı Cengiz Topel; Fatih Sultan Mehmet, Paşa, Deli Petro. Avcı Mehmet, Nişancı Mehmet
- ✓ Akrabalık bildiren kelimeler büyük harfle başlamaz: Tülay abla, Ayşe teyze, Fatma nine, Kemal dayı, Saim amca
- ✓ Akrabalık bildiren kelimeler başa geldiğinde lakap yerine kullanıldığı için büyük harfle başlar: Nene Hatun, Baba Gündüz, Dayı Kemal, Hala Sultan
- ✓ Hayvanlara verilen özel adlar büyük harfle başlar: Sarıkız, Fino, Karabaş, Pamuk, Minnoş, Tekir

4. Millet, boy, oymak adları büyük harfle başlar: Türk, Rus, Arap; Oğuz, Kırgız, Tatar; Karakeçili, Hacımusalı
5. Dil ve lehçe adları büyük harfle başlar: Türkçe, Almanca, İngilizce, Rusça
6. Devlet adları büyük harfle başlar: Türkiye Cumhuriyeti, Amerika Birleşik Devletleri
7. Din ve mezhep adları ile bunların mensuplarını bildiren sözler büyük harfle başlar: Müslümanlık, Müslüman; Hristiyanlık, Hristiyan; Musevilik, Hanefi; Katolik
8. Din ve mitoloji ile ilgili özel adlar büyük harfle başlar: Tanrı, Allah, Cebrail, Zeus, Oziris, Kibele

9. Gezegen ve yıldız adları büyük harfle başlar: Merkür, Neptün, Plüton, Halley, Dünya, Güneş, Ay vb.

- Dünya Güneş'in, Ay da Dünya'nın etrafında dolaşır.

UYARI: Dünya, güneş, ay kelimeleri gezegen anlamı dışında kullanıldığında küçük harfle başlar.

- Senin gittiğin ay dünyam karardı.

10. Yer adları (kıta, bölge, il, ilçe, köy, semt, cadde, sokak, semt vb.) büyük harfle başlar: Asya; İç Anadolu, Yakın Doğu; Ankara, Atatürk Bulvarı, Ziya Gökalp Caddesi; Balkiraz Sokağı

UYARI: Doğu ve batı sözleri yön bildirdiğinde isimden önce gelirse büyük; sonra gelirse küçük olarak yazılır: Doğu Anadolu – Anadolu’nun doğusu, Kuzey Amerika – Amerika’nın kuzeyi

- ✓ Bu sözler düşünce, hayat tarzı, politika vb. anlamlar bildirdiğinde ise büyük olarak yazılır: Batı medeniyeti, Doğu mistisizmi vb.
- ✓ Bu konuda Batı bizimle aynı düşüncede değil.

- ✓ Yer adlarında ilk isimden sonra gelen deniz, nehir, göl, dağ, boğaz vb. tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başlar: Ağrı Dağı, Aral Gölü, Çanakkale Boğazı, Dicle Irmağı, Ege Denizi, Erciyes Dağı, Fırat Nehri, Tuna Nehri, Van Gölü, Zigana Geçidi, Süveyş Kanalı

UYARI: Özel ada dâhil olmayıp tamlama kuran şehir, il, ilçe, bucak, belde, köy vb. sözler küçük harfle başlar: Erzurum ili, Pasinler ilçesi, Çullu köyü vb.

Mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak adlarında geçen mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak kelimeleri büyük harfle başlar: Gazi Osmanpaşa Mahallesi, Yıldız Mahallesi, Zafer Meydanı, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, Nene Hatun Caddesi, Cemal Nadir Sokağı

UYARI: Yer bildiren özel isimlerde de kısaltmalı söyleyiş söz konusu olduğu zaman, kelime başında büyük harf kullanılır: Hisar'dan, Boğaz'dan, Bulvar'dan

11. Saray, köşk, han, kale, köprü, anıt vb. yapı adlarının bütün kelimeleri büyük harfle başlar: Topkapı Sarayı, Çankaya Köşkü, Horozlu Han, Alanya Kalesi, Galata Köprüsü, Beyazıt Kulesi, Bilge Kağan Anıtı

12. Kurum, kuruluş ve kurul adlarının her kelimesi büyük harfle başlar: Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türk Dil Kurumu, Çankaya Lisesi; Anadolu Kulübü, Mavi Köşe Bakkaliyesi; Türk Ocağı, Yeşilay Derneği, Emek İnşaat; Bakanlar Kurulu, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

13. Kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge adlarının her kelimesi büyük harfle başlar: Medeni Kanun, Borçlar Hukuku, Atatürk Uluslararası Barış Ödülü Tüzüğü, Telif Hakkı Yayın ve Satış Yönetmeliği

UYARI: Kurum, kuruluş, kurul, merkez, bakanlık, üniversite, fakülte, bölüm, kanun, tüzük, yönetmelik vb. bildiren kelimeler, belli bir kurum vb. kastedildiğinde büyük harfle başlar.

- Bu yıl Meclis, yeni döneme erken başlayacaktır.
- Son aylarda Kurum, yazım konusunda yoğun bir çalışma içine girmiştir.
- 2876 sayılı Kanun bu yıl yeniden gözden geçiriliyor.
- Bu madde Yönetmelik'in 4'üncü maddesine aykırı düşmektedir.

14. Kitap, dergi, gazete ve sanat eserlerinin (tablo, heykel, müzik) her kelimesi büyük harfle başlar: Nutuk, Safahat, Kendi Gök Kubbemiz, Sinekli Bakkal; Türk Dili, Türk Kültürü, Varlık; Resm   Gazete, Hürriyet, Milliyet, Türkiye, Yeni Yüzyıl, Yeni Asır; Saraydan Kız Kaçırma, Onuncu Yıl Marşı

UYARI: Özel ada dâhil olmayan gazete, dergi, tablo vb. sözler büyük harfle başlamaz: Milliyet gazetesi, Türk Dili dergisi, Halı Dokuyan Kızlar tablosu

UYARI: Büyük harflerin kullanıldığı yerlerde bulunan ve, ile, ya, veya, yahut, ki, da, de sözleriyle m  , mi, mu, m   soru eki köşk harfle yazılır: Mai ve Siyah, Leyla ile Mecnun, Turfanda m  , Turfa m  ? Diyorlar ki, Dünyaya İkinci Geliş yahut Sır İçinde Esrar, Ya Devlet Başa ya Kuzgun Le  e, Ben de Yazdım

✓ Ancak eser adının tamamı büyük harflerle yazılırsa bağlaçlar da büyük yazılır: LEYLA İLE MECNUN

15. Millî ve dinî bayramlarla bayram niteliği kazanmış günlerin adları büyük harfle başlar: 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Ramazan Bayramı, Nevruz Bayramı, Anneler Günü, Öğretmenler Günü, 27 Mart Dünya Tiyatrolar Günü

✓ Kurultay, bilgi şöleni, açık oturum vb. toplantıların adlarında her kelime büyük harfle başlar: V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı, Manas Bilgi Şöleni

16. Tarihî olay, çağ ve dönem adları büyük harfle başlar: Kurtuluş Savaşı, Millî Mücadele, Cilalı Taş Devri, İlk Çağ, Yükselme Devri, Millî Edebiyat Dönemi, Servetifünun Dönemi, Tanzimat Dönemi

UYARI: Tarihî dönem bildirmeyip tür veya tarz bildiren terimler küçük harfle başlar: divan şiiri, divan edebiyatı, halk şiiri, halk edebiyatı, eski Türk edebiyatı, Türk dili, Türk sanat müziği, Türk halk müziği, tekke edebiyatı

17. Özel adlardan türetilen bütün kelimeler büyük harfle başlar: Türklük, Türkçe, Avrupalı, Bursalı

UYARI: Özel ad kendi anlamı dışında yeni bir anlam kazanmışsa büyük harfle başlamaz.

- acem (Türk müziğinde bir perde)
- hicaz (Türk müziğinde bir makam)
- nihavent (Türk müziğinde bir makam)
- acemi (tecrübesiz)
- allahlık (saf, zararsız kimse)
- donkişotluk (gereği yokken kahramanlık göstermeye kalkışmak)

UYARI: Para birimleri büyük harfle başlamaz: avro, dinar, dolar, lira, yeni kuruş, lîret

UYARI: Özel adlar yerine kullanılan "o" zamiri cümle içinde büyük harfle yazılmaz.

- Atatürk, büyük bir devlet adamıdır, onu unutmamak lazım.

UYARI: Müzikte kullanılan makam ve tür adları büyük harfle başlamaz: acemaşiran, acembuselik, bayati, hicazkâr, türkü, varsağı

18. Yer, millet ve kişi adlarıyla kurulan birleşik kelimelerde özel adlar büyük harfle başlar: Antep fıstığı, Brüksel lahanası, Frenk gömleği, Hindistan cevizi, İngiliz anahtarı, Japon gülü, Maraş dondurması, Van kedisi

Ç. Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adları büyük harfle başlar.

- 29 Mayıs 1453 Salı günü.
- Lale festivali 25 Haziranda başlayacak.
- 1919 senesi Mayısının 19'uncu günü Samsun'a çıktım.
- ✓ Belirli bir tarihi belirtmeyen ay ve gün adları küçük harfle başlar.
- Okullar genellikle eylülün ikinci haftasında öğretime başlar.
- Yürütme Kurulu toplantılarını perşembe günleri yaparız.

D. Levhalar ve açıklama yazıları büyük harfle başlar: Giriş, Çıkış, Müdür, Vezne, Başkan, Doktor, Otobüs Durağı, Dolmuş Durağı, Şehirler Arası Telefon, III. Kat, IV. Sınıf, I. Blok

E. Bilim dallarında kullanılan terimlerin büyük harfle yazılışı, ilgili dallardaki uygulamaya bağlıdır: *Canis canis*, *Carduelis carduelis*, *Ardea alba*, *Populus alba*, *Prunus domestica*, *Pinus silvestris*

F. Kitap, bildiri, makale vb.nde ana başlıkta bulunan kelimelerin tamamı, alt başlıkta bulunan kelimelerin ise yalnızca ilk harfleri büyük olarak yazılır.

G. Kitap, dergi vb.nde bulunan resim, çizelge, tablo vb.nin altında yer alan açıklayıcı yazılar büyük harfle başlar.

Birleşik Kelimelerin Yazılışı

- ✓ Belirtisiz isim tamlamaları, sıfat tamlamaları, isnat grupları, birleşik fiiller, ikilemeler, kısaltma grupları ve kalıplaşmış çekimli fiillerden oluşan ifadeler, yeni bir kavramı karşıladıklarında birleşik kelime olurlar: yer çekimi, hanımeli, ses bilgisi, beyaz peynir, açıkgöz, toplu iğne, eli açık, sırtı pek, söz etmek, zikretmek, hasta olmak, gelebilmek, yazadurmak, alıvermek, çoluk çocuk, çıtçıt, altüst, başüstüne, günaydın, sağ ol, ateşkes, külbastı.
- ✓ Birleşik kelimeler belirli kurallar çerçevesinde bitişik veya ayrı olarak yazılır.

A. Bitişik Yazılan Birleşik Kelimeler

✓ Birleşik kelimeler aşağıdaki durumlarda bitişik yazılırlar.

1. Ses düşmesine uğrayan birleşik kelimeler bitişik yazılır: kaynana (kayın ana), kaynata (kayın ata), nasıl (ne asıl), niçin (ne için), pazartesi (pazar ertesi), sütlaç (sütlü aş), birbiri (biri biri).

2. Et- ve ol- yardımcı fiilleriyle birleşirken ses düşmesine veya ses türemesine uğrayan birleşik kelimeler bitişik yazılır: emretmek (emir etmek), kaybolmak (kayıp olmak), haletmek (hal' etmek = tahttan indirmek), menolunmak (men' olunmak), affetmek (af etmek), reddetmek (ret etmek).

UYARI: Sadece söyleyişte tonlulaşma biçiminde ses değişmesine uğrayanlar ayrı yazılır: azat etmek, hamt etmek, izaç etmek, iktisap etmek.

✓ Bu örneklerde tonluluk (yumuşak ünsüzler) söyleyişte belirtilir.

3. Kelimelerden her ikisi veya ikincisi, birleşme sırasında benzetme yoluyla anlam değişmesine uğradığında bu tür birleşik kelimeler bitişik yazılır.

- a. Bitki adları: aslanağzı, keçiboynuzu, kuşburnu
- b. Hayvan adları: danaburnu (böcek), akbaş (kuş)
- c. Hastalık adları: itdirseği (arpacık), delibaş, karabacak

ç. Alet ve eşya adları: balıkgözü (halka), deveboynu (boru)

d. Biçim adları: ayıbacağı (yelken biçimi), balıksırtı (desen)

e. Yiyecek adları: dilberdudağı (tatlı), hanımgöbeği (tatlı)

f. Oyun adları: beştaş, dokuztaş, üçtaş

g. Gök cisimlerinin adları: Altıkardeş (yıldız kümesi), Arıkovanı (yıldız kümesi), Büyükayı (yıldız kümesi)

ğ. Renk adları: vişneçürüğü, balköpüğü, camgöbeği, yavruağzı

4. Kurallı Birleşik Fiiller: -a, -e, -ı, -i, -u, -ü zarf-fiil ekleriyle bilmek, vermek, kalmak, durmak, gelmek, görmek ve yazmak fiilleriyle yapılan tasvirî fiiller bitişik yazılır: alabildiğine, düşünebilmek, uyuyakalmak; gidedurmak, çıkagelmek, olagelmek, düşeyazmak, gelivermek, düşmeyegör.

5. Bir veya iki ögesi emir kipiyle kurulan kalıplaşmış birleşik kelimeler bitişik yazılır: alaşağı, albeni, ateşkes, çalçene, gelberi, rastgele, sıkboğa, çekyat, kaçgöç, kapkaç, örtbas, veryansın, yazboz tahtası.

6. -an/-en, -r/-ar/-er/-ır/-ir, -maz/-mez ve -mış/-miş sıfat-fiil eklerinin kalıplaşmasıyla oluşan birleşik kelimeler bitişik yazılır: ağağkakan, cankurtaran, çöpçatan, gökdelen, oyunbozan, sağkıran, barışsever, basınçölçer, bilgisayar, uçaksavar, yurtsever, kadirbilmez, kuşkonmaz, külyutmaz, tanrıtanıamaz, varyemez, çokbilmiş, güngörmüş.

7. İkinci kelimesi -dı (-di / -du / -dü, -tı / -ti / -tu / -tü) kalıplaşmış belirli geçmiş zaman ekleriyle kurulan birleşik kelimeler bitişik yazılır: albastı, çıtkırıldım, dalbastı, fırdöndü, gecekondü, hünkârbeğendi, imambayıldı külbastı, mirasyedi, papazkatı, serdengeçti, şııısevdı.

8. Her iki kelimesi de -dı (-di / -du / -dü, -tı / -ti / -tu / -tü) belirli geçmiş zaman veya -r /-ar /-er geniş zaman eklerini almış ve kalıplaşmış bulunan birleşik kelimeler bitişik yazılır: dedikodu, kaptıkaçtı, oldubitti, uçtuuçtu (oyun), biçerdöver, göçerkonar, kazaratar, konargöçer, okuryazar, uyurgezer, yanardöner.

✓ Aynı yapıda olan çakaralmaz kelimesi de bitişik yazılır.

9. Somut olarak yer bildirmeyen alt, üst ve üzeri sözlerinin sona getirilmesiyle kurulan birleşik kelimeler bitişik yazılır: ayakaltı, bilinçaltı, gözaltı (gözetim), şuuraltı; akşamüstü, akşamüzeri, ayaküstü, ayaküzeri, bayramüstü, gerçeküstü, ikindiüstü, olağanüstü, öğleüstü, öğleüzeri, suçüstü, yüzüstü.

10. İki veya daha çok kelimenin birleşmesinden oluşmuş kişi adları, soyadları ve lakaplar bitişik yazılır: Alper, Aydoğdu, Birol, Gülnihal, Gülseren, Şenol, Varol; Abasıyanık, Adivar, Atatürk, Gökalp, Güntekin, İnönü, Tanpınar, Yurdakul; Boynueğri Mehmet Paşa, Tepedelenli Ali Paşa, Yirmisekiz Çelebi Mehmet, Yedisekiz Hasan Paşa.

11. İki veya daha çok kelimeden oluşmuş Türkçe yer adları bitişik yazılır: Çanakkale, Kahramanmaraş, Afyonkarahisar, Şanlıurfa, Gümüşhane, Acıpayam, Pınarbaşı, Şebinkarahisar, Beşiktaş, Kabataş.

✓ Şehir, kent, köy, mahalle, dağ, tepe, deniz, göl, ırmak, su vb. kelimelerle kurulmuş sıfat tamlaması ve belirtisiz isim tamlaması kalıbındaki yer adları bitişik yazılır: Akşehir, Eskişehir, Suşehri, Atakent, Batıkent, Konutkent, Korukent, Çengelköy, Sarıyer, Yenimahalle; Karabağ, Uludağ, Kocatepe, Tınaztepe; Akdeniz; Acıgöl, Kızılırmak, Yeşilirmak; İncesu, Karasu, Akçay.

12. Kişi adları ve unvanlarından oluşmuş mahalle, meydan, köy vb. yer ve kuruluş adlarında unvan kelimesi sonda ise, gelenekleşmiş olarak bitişik yazılır: Abidinpaşa, Bayrampaşa, Davutpaşa, Ertuğrulgazi, Kemalpaşa (ilçesi), Necatibey (Caddesi)

13. Ara yönleri belirten kelimeler bitişik yazılır: güneybatı, güneydoğu, kuzeybatı, kuzeydoğu.

14. Bunlardan başka dilimizde her iki ögesi de asıl anlamını koruduğu hâlde yaygın bir biçimde gelenekleşmiş olarak bitişik yazılan kelimeler de vardır:

a. Baş sözüyle oluşturulan sıfat tamlamaları: başağırlık, başbakan, başçavuş, başeser, başfiyat, başhekim, başhemşire, başkahraman, başkarakter, başkent, başkomutan, başköşe, başmüfettiş, başöğretmen, başparmak, başpehlivan, başrol, başsavcı, başşehir, başyazar.

b. Bir topluluğun yöneticisi anlamındaki başı sözüyle oluşturulan belirtisiz isim tamlamaları: aşçıbaşı, binbaşı, çeribaşı, elebaşı, mehterbaşı, ustabaşı.

c. Oğlu, kıızı sözleri: çapanoğlu, eloğlu, hinoğluhin, elkızı.

ç. Ağa, bey, efendi, hanım, nine vb. sözlerle kurulan birleşik kelimeler: ağababa, ağabey, beyefendi, efendibaba, hanımanne, hanımefendi, hacıağa, hıyarağalık, kadınnine, paşababa.

d. Biraz, birkaç, birkaçı, birtakım, birçok, birçoku, hiçbir, hiçbirisi, herhangi belirsizlik sıfat ve zamirleri de gelenekleşmiş olarak bitişik yazılır.

15. Ev kelimesiyle kurulan birleşik kelimeler bitişik yazılır: aşevi, bakımevi, basımevi, doğumevi, gözlemevi, huzurevi, konukevi, orduevi, öğretmenevi, polisevi, yayınevi.

16. Hane, name, zade kelimeleriyle oluşturulan birleşik kelimeler bitişik yazılır: çayhane, dersane, kahvehane, yazıhane, beyanname, kanunname, seyahatname, siyasetname; amcazade, dayızade.

UYARI: Eczahane, hastahane, pastahane, postahane sözleri kullanımdaki yaygınlık dolayısıyla eczane, hastane, pastane, postane biçiminde yazılmaktadır.

17. Farsça kurala göre oluşturulan isim ve sıfat tamlamaları ile kalıplaşmış biçimler bitişik yazılır: darıdünya, ehlibeyit, ehvenişer, erkânıharp, gayrimenkul, gayrimeşru, hüsnükuruntu, hüsnüniyet, suikast, hamdüsena, hercümerç.

18. Arapça kurala göre oluşturulan tamlamalar ve kalıplaşmış biçimler bitişik yazılır: aliyyülâlâ, darülaceze, darülfünun, daüssıla, fevkalade, fevkalbeşer, hıfzıssıhha, hüvelbaki, şeyhülislam, tahteşşuur, cihanşümül, aleykümselam, Allahualem, bismillah, fenafillah, fisebilillah, hafazanallah, inşallah, maşallah, velhasıl, velhasılıkelam.

19. Müzik makam adları bitişik yazılır: acembuselik, hisarbuselik, muhayyerkürdi.

✓ Bir sıfatla oluşturulan usul adlarında sıfat ayrı yazılır: ağır aksak, yürük aksak, yürük semai.

20. Kanunda bitişik geçen veya bitişik olarak tescil ettirilmiş olan kuruluş adları bitişik yazılır: İçişleri, Dışişleri, Genelkurmay, Yükseköğretim.

B. Ayrı Yazılan Birleşik Kelimeler

1. Etmek, edilmek, eylemek, kılmak, kılınmak, olmak, olunmak yardımcı fiilleriyle kurulan birleşik fiiller herhangi bir ses düşmesine veya türemesine uğramazsa ayrı yazılır: alt etmek, arz etmek, azat etmek, boş olmak, dans etmek, el etmek, göç etmek, ilan etmek, kabul etmek, kul etmek, kul olmak, not etmek, oyun etmek, sağ olmak, söz etmek, terk etmek, fark etmek var olmak, yok etmek, yok olmak.

2) a. Birleşme sırasında kelimelerinden hiçbirini veya ikinci kelimesi anlam değişikliğine uğramayan birleşik kelimeler ayrı yazılır: ada balığı, ateş balığı, dil balığı, kedi balığı, kılıç balığı, köpek balığı, ton balığı, yılan balığı; acı balık, bıyıklı balık, dikenli balık, ardıç kuşu, çalı kuşu, deve kuşu, muhabbet kuşu, saka kuşu, alıcı kuş, boğmaklı kuş, makaralı kuş, ağustos böceği, ateş böceği, cırcır böceği, hamam böceği, ipek böceği, uçuş böceği, uğur böceği, çalgıcı böcek, sümüklü böcek, at sineği, et sineği, meyve sineği.

b. Bitki türlerinden birinin adıyla kurulanlar: ayırık otu, beşparmak otu, çörek otu, güzelavrat otu, ateş çiçeği, çuha çiçeği, güzelhatun çiçeği, ipek çiçeği, küpe, avize ağacı, ban ağacı, kâğıt ağacı, mantar ağacı, altın kökü, boya kökü, meyan kökü, ek kök, saçak kök, yer elması, deve diken; kuş üzümü; çakal armudu, at keşanesi, kuzu keşanesi, can eriğı; kuzu mantarı, yer mantarı, su kamışı, şeker kamışı, dağ nanesi, Japon gülü, Antep fıstığı, çam fıstığı, sırık fasulyesi, soya fasulyesi, Amerika bademi, Afrika menekşesi, deniz menekşesi, kuzu sarmaşığı, Hint inciri, kavak inciri, kayısı kurusu, su sarımsağı, şeker pancarı. kuru fasulye, kuru incir, kuru soğan, kuru üzüm.

UYARI: Çiçek dışında anlamlar taşıyan baklaçiçeği (renk), narçiçeği (renk), suçiçeği (hastalık), ot dışında anlamlar taşıyan ağızotu (barut), sıçanotu (arsenik), ses düşmesine uğramış olan çöreotu ve yaygın bir biçimde gelenekleşmiş olan semizotu, dereotu bitişik yazılır.

c. Nesne, eşya ve alet adlarından biriyle kurulan birleşik kelimeler: alçı taşı, bileği taşı, çakmak taşı, damla taşı, Hacıbektaş taşı, kireç taşı, lüle taşı, Oltu taşı, sünger taşı, yılan taşı, buzul taşı, damla taşı, dikili taşı, kayağan taşı, yaprak taşı. Arap sabunu, yel değirmeni, oturma odası, duvar saati, masa takvimi, yemek masası, masa örtüsü, el kitabı, İngiliz anahtarı, alt geçit, tüp geçit, üst geçit, çekme demir, çekme kat, dolma kalem, dönme dolap, kesme kaya, toplu iğne, vurmali çalgılar, vurmali sazlar, yapma çiçek, afyon ruhu, katran ruhu, lokman ruhu, nane ruhu, tuz ruhu.

ç. Yol ve ulaşım ile ilgili birleşik kelimeler: Arnavut kaldırımı; çevre yolu, deniz yolu, hava yolu, kara yolu.

d. Durum, olgu ve olay bildiren sözlerden biriyle kurulan birleşik kelimeler: açık oturum, açık öğretim, ana dili, ay tutulması, baş ağrısı, baş belası, baş dönmesi, dil birliği, din birliği, güç birliği, iş bölümü, madde başı, ses uyumu, yer çekimi.

e. Bilim ve bilgi sözleriyle kurulan birleşik kelimeler: dil bilimi, edebiyat bilimi, gök bilimi, halk bilimi, ruh bilimi, toplum bilimi, yer bilimi; dil bilgisi, ses bilgisi, şekil bilgisi.

f. Yuvar ve küre sözleriyle kurulan birleşik kelimeler: göz yuvarı, renk yuvarı, hava küre, taş küre, yarım küre.

g. Yiyecek, içecek adlarından biriyle kurulan birleşik kelimeler: bohça böreği, su böreği, badem yağı, çiçek yağı, kuyruk yağı, arpa suyu, kaşar peyniri, beyaz peynir, tas kebabı, Urfa kebabı, ezogelin çorbası, kâğıt helvası, koz helva, acı badem kurabiyesi, Kemalpaşa tatlısı, peynir tatlısı, yoğurt tatlısı, badem şekeri, çubuk makarna, yüksük makarna üzümlü kek, çiğ köfte, içli köfte, dolma biber, kesme şeker, süzme yoğurt, yarma şeftali, kuru yemiş.

ğ. Gök cisimleri: Çoban Yıldızı, Kervan Yıldızı, Kutup Yıldızı, kuyruklu yıldız, gök taşı, hava taşı, meteor taşı.

h. Organ veya organ yerine geçen sözlerden biriyle kurulan birleşik kelimeler: patlak göz, süzgün göz; aşık kemiği, bel kemiği, serçe parmak, şehadet parmağı, azı dişi, süt dişi, safra kesesi, çatma kaş, takma diş, ekşi surat, karga burun, kepçe kulak, demir yumruk.

ı. Benzetme yoluyla insanın bir niteliğini anlatmak üzere bitki, hayvan ve nesne adlarıyla kurulan birleşik kelimeler: çetin ceviz, çöpsüz üzüm; eski kurt, sarı çıyan, sağmal inek, ağır top, eksik etek, eski toprak, eski tüfek, kara maşa, sapsız balta.

i. Zamanla ilgili birleşik kelimeler: bağ bozumu, gece yarısı, gün ortası, hafta başı, hafta sonu.

3. -r / -ar / -er, -maz / -mez ve -an / -en sıfat-fiil ekleriyle kurulan sıfat tamlaması yapısındaki birleşik kelimeler ayrı yazılır: bakar kör, çalar saat, çıkar yol, döner sermaye, güler yüz, koşar adım, yazar kasa, yeter sayı, çıkmaz sokak görünmez kaza, tükenmez kalem, akan yıldız, uçan daire.

4. Renk sözü veya renklerden birinin adıyla kurulmuş isim tamlaması yapısındaki renk adları ayrı yazılır: duman rengi, gümüş rengi, portakal rengi, saman rengi, ateş kırmızısı, boncuk mavisi, çivit mavisi, limon sarısı, safra yeşili.

5. Rengin tonunu belirtmek üzere renkten önce kullanılan sıfatlar ayrı yazılır: açık mavi, kara sarı, kirli sarı, koyu mavi, koyu yeşil.

6. Yer adlarında kullanılan batı, doğu, güney, kuzey, güneybatı, güneydoğu, kuzeybatı, kuzeydoğu, aşağı, orta, yukarı, iç, yakın, uzak kelimeleri ayrı yazılır: Doğu Anadolu, Batı Trakya, Orta Anadolu, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Orta Asya, Orta Doğu, Yakın Doğu, Uzak Doğu, Güneybatı Anadolu, İç Asya, İç Anadolu, Aşağı Ayrancı.

7. Kişi adlarından oluşmuş mahalle, bulvar, cadde, sokak, ilçe, köy vb. yer ve kuruluş adlarında sondaki unvanlar hariç, şahıs adları ayrı yazılır: Yunus Emre Mahallesi, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, Nene Hatun Caddesi, Fevzi Çakmak Sokağı, Koca Mustafapaşa, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Sultan Ahmet Camii, Sütçü İmam Üniversitesi.

8. Dış, iç, öte, sıra sözleriyle oluşturulan birleşik kelime ve terimler ayrı yazılır: ahlak dışı, çağ dışı, din dışı, kanun dışı, olağan dışı, yasa dışı; ceviz içi, hafta içi, yurt içi; fizik ötesi, kızıl ötesi, mor ötesi, sınır ötesi; akli sıra, ardı sıra, peşi sıra, yanı sıra.

9. Somut olarak yer belirten alt ve üst sözleriyle oluşturulan birleşik kelime ve terimler ayrı yazılır: deri altı, su altı, toprak altı, yer altı (yüzey); arka üstü, baş üstü, böbrek üstü bezi, tepe üstü (trafikte).

10. Alt, üst, ana, ön, art, arka, yan, karşı, iç, dış, orta, büyük, küçük, sağ, sol, peşin, bir, iki, tek, çok, çift sözlerinin başa getirilmesiyle oluşturulan birleşik kelime ve terimler ayrı yazılır: alt yazı, üst kat, ana bilim dalı, ana dili, ön söz, ön yargı, art damak, art niyet; arka teker, yan cümle, yan etki, karşı görüş, karşı oy, iç savaş, iç tüzük, dış borç, dış hat, orta kulak, orta oyunu, büyük anne, büyük baba, küçük harf, küçük parmak, sağ açık, sağ bek, sol açık, sol bek, peşin fikir.

Deyimlerin Yazılışı

- ✓ Deyimler ayrı yazılır:
- Bence akıntıya kürek çekiyorsun.
- Yine çam devirdin, haberin olsun.

İkilemelerin Yazılışı

- ✓ İkilemeler ayrı yazılır ve arasına virgül konmaz:

adım adım, akın akın bata çıka, çoluk çocuk, düşe kalka, eciş бүсүş, eğri бүğrү, enine boyuna, eski pүskү, ev bark, konu komşu, pılı pırtı, salkım saçak, sere serpe, soy sop, süklüm pүklüm, yana yakıla, yarım yamalak.

- ✓ m ile yapılmış ikilemeler de ayrı yazılır: At mat, çocuk mocuk, dolap molap, kapı mapı, kitap mitap.
- ✓ İsim durum ekleri ve iyelik ekiyle yapılan ikilemeler de ayrı yazılır: baş başa, diz dize, el ele, göz göze, iç içe, omuz omuza, yan yana, baştan başa, daldan dala, elden ele, günden güne, içten içe, yıldan yıla, başa baş, bire bir (ölçü), diş diş, göze göz, teke tek, ardı ardına, boşu boşuna, günü gününe, peşi peşine, ucu ucuna.

Alıntı Kelimelerin Yazılışı

Yabancı kökenli kelimelerin yazılışlarıyla ilgili bazı noktalar aşağıda gösterilmiştir:

1. İki ünsüzle başlayan batı kökenli alıntılar, ünsüzler arasına ünlü konmadan yazılır: francala, gram, gramer, gramofon, grup, kral, kredi, kritik, plan, pratik, problem, profesör, program, proje, propaganda, protein, prova, slogan, spiker, spor, staj, stil, stüdyo, trafik, tren, triptik.

- ✓ Bu tür birkaç alıntıda, söz başında veya iki ünsüz arasında bir ünlü türemiştir. Bu ünlü, söylenişte de yazılışta da gösterilir: iskarpin, iskele, iskelet, istasyon, istatistik, kulüp.

2. İçinde yan yana iki veya daha fazla ünsüz bulunan batı kökenli alıntılar, ünsüzler arasına ünlü konmadan yazılır: alafranga, apartman, biyografi, elektrik, gangster, kilogram, orkestra, paragraf, program, telgraf.

3. İki ünsüzle biten batı kökenli alıntılar, ünsüzler arasına ünlü konmadan yazılır: film, form, lüks, modern, natürmort, psikiyatr, seks, slayt, teyp.

4. Batı kökenli alıntılarının içindeki ve sonundaki g ünsüzleri olduğu gibi korunur: biyografi, diyagram, dogma, magma, monografi, paragraf, program; arkeolog, demagog, diyalog, filolog, jeolog, katalog, monolog, psikolog, ürolog.

✓ Ancak coğrafya, fotoğraf ve topoğraf kelimelerinde g'ler, ğ'ye döner.

Aşağıdaki durumlarda batı kökenli kelimeler, özgün biçimleri ile yazılırlar:

1. Bilim, sanat ve uzmanlık dallarında kullanılan bazı terimler: andante (müzik), cuprum (kimya), deseptyl (eczacılık), quercus, terminus technicus (teknik terim).
2. Latin yazı sistemini kullanan dillerden alınma deyim ve sözler: Veni, vidi, vici (Geldim, gördüm, yendim.) conditio sine qua non (Olmazsa olmaz.), eppur si muove (Dünya her şeye rağmen dönüyor.), to be or not to be (olmak veya olmamak), l'art pour l'art (Sanat sanat içindir.), l'Etat c'est moi (Devlet benim.), traduttore traditore (Çevirmen haindir.), persona non grata (istenmeyen kişi).

ÖRNEK

İstanbul'daki Türk ve islam eserleri müzesinde 15 – 19. yüzyıl Osmanlı – Polonya ilişkilerini konu alan
I II III
bir sergi açıldı. Sergide, Polonya'daki müze, arşiv ve kütüphanelerinden seçilmiş, en eskisi 1683 tarihli,
IV
382 yapıt yer alıyor.
V

Yukarıdaki parçada altı çizili yerlerin hangisinde yazım yanlışı vardır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2000 KPSS

ÖRNEK

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün yazımı yanlıştır?

- A) Bürokraside vazgeçilmez kurallar vardır.
- B) Bu evin dekorasyonu henüz bitmedi.
- C) Güneş ışıkları çiçeklere direk olarak gelmemeli.
- D) Onun espri yeteneğine hepimiz hayranız.
- E) Kahvaltıyı bir poğaçayla geçiştirdi.

2001 KPSS

ÖRNEK

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Bir zamanlar sık sık buluşup dertleşirdik.
- B) Konuşmasıyla çevresindekileri etkilemişti.
- C) Onun bu tavrı beni oldukça rahatsız etti.
- D) Verdiği bir sözden döndüğünü hiç görmedim.
- E) Başladığı her işi başarıyla tamamlardı.

2003 KPSS

ÖRNEK

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Bana yardım eder mi ki ?
- B) Öyle yorulduki, uyuyakaldı.
- C) Oysa ki ben bunu bilmiyordum.
- D) Sendeki evrakları getirdin mi?
- E) Evde ekmek kalmamış ki.

2005 KPSS

ÖRNEK

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Ansiklopedinin son cildini henüz alamadım.
- B) Anketteki her sorunun, belli bir amaca yönelik olması gerekir.
- C) Son günlerde bu yapıttan çok söz ediliyor.
- D) Bu fırsattan sen de yararlanabilirsin.
- E) Seçimlerde oy kullanmak bir yurtdaşılık görevidir.

2005 KPSS

ÖRNEK

Derneğimizin Çankaya'da 22 Ocak Pazartesi Günü saat 14.30'da yapılacak olan toplantısında siz
I II III
değerli üyelerimizi de aramızda görmek istiyoruz.
IV V

Bu cümledeki numaralanmış sözlerden hangisinin yazımı yanlıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2007 KPSS

ÖRNEK

Bizans Döneminin İstanbul'u heykeller, çeşitli anıtlar, dikili taşlar bakımından çok zengindi. Ancak
yüzyıllar boyunca depremler, yangınlar, yağmalarla bunlar ya yok olmuş ya hasar görmüş ya da yurt
dışına götürülmüştü. Çoğu günümüze kalamayan bu yapıtların kimilerini, Avrupalı sanatçıların çok eski
dönemler de yaptıkları resimlerde ya da Osmanlı minyatürlerinde görebiliyoruz.

IV V

Bu parçadaki numaralanmış sözlerden hangisinin yazımı yanlıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2008 KPSS

ÖRNEK

Türkçe sözcüklerin sonunda yumuşak ünsüzler (b,c,d,g) bulunmaz, sert ünsüzler (p,ç,t,k) bulunur. Böyle sözcükler, ünlü ile başlayan bir ek alınca sondaki sert ünsüzler yumuşar.

Aşağıdaki cümlelerin hangisindeki altı çizili sözcük bu kuralı örneklendirmemektedir?

- A) İlerlemiş yaşına karşın saçının bir teli bile ağarmamış.
- B) Yurdunu on yıldır görmediğini söylüyordu.
- C) Bizim sokağın kaldırımları onarılacaktı.
- D) Tarla birkaç kez sürülünce toprağın verimi artıyor.
- E) Anlattıklarının çoğu bilinen şeyler olduğu için ilgimi çekmişti.

2009 KPSS